

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Projekt Studenckie Prawa - Jasna Sprawa finansowany jest ze środków
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Student w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego

dr hab. inż. Janusz Uriasz, prof. PM

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

O autorze

dr hab. inż. Janusz Uriasz, prof. PM

Nawigator, profesor Politechniki Morskiej w Szczecinie, zajmuje się zagadnieniami bezpieczeństwa nawigacji obejmującymi technologie kosmiczne, a także kompetencjami. Jest członkiem komitetu Geodezji PAN oraz przewodniczącym Polskiego Forum Nawigacyjnego. Reprezentował Polskę w Międzynarodowej Organizacji Morskiej (IMO) w pracach nad przeglądem międzynarodowej konwencji o wymaganiach w zakresie wyszkolenia marynarzy, wydawania świadectw oraz pełnienia wacht (STCW) i nowelizacji prawa krajowego. Od roku 2012 jest członkiem Polskiej Komisji Akredytacyjnej (PKA), prowadził zespół nauk technicznych w latach 2016-2023. Przeprowadził ocenę jakości kształcenia wielu uczelni wyższych w kraju i za granicą, w tym: Bułgarii, Estonii, Gruzji, Litwie, Łotwie, Rumunii, Ukrainie. W roku 2024 został wybrany przewodniczącym Polskiej Komisji Akredytacyjnej na czteroletnią kadencję.

Wstęp

W artykule przedstawiono krótką charakterystykę Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego (EHEA) ze szczególnym uwzględnieniem pozycji studenta jako podmiotu tego systemu. Artykuł przedstawia podstawowe funkcje systemu i realizowane cele. Zaprezentowano korzyści uczestnictwa w EHEA, które – ogólnie ujmując – dają bardzo dużą swobodę i elastyczność zdobywania wykształcenia wyższego w ramach całego EHEA z jednoczesną uznawalnością dyplomów i kwalifikacji. System został zaprojektowany w sposób umożliwiający jego kształtowanie i poprawę z dużym udziałem studentów, rozpoczynając od poziomu uczelni, poprzez struktury krajowe i na samym EHEA kończąc.

1. Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego

Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego/*European Higher Education Area* (EOSW/EHEA) został utworzony w wyniku Procesu Bolońskiego w roku 1999. W skład obszaru weszło 49 krajów europejskich w tym wszystkie kraje unijne wraz z Komisją Europejską oraz kraje pozaunijne jak p.: Armenia, Gruzja, Kazachstan, Ukraina czy Turcja. Aktualnie dwaj członkowie (Białoruś oraz Rosja) są zawieszeni.

EHEA jest bardzo dobrym przykładem integracji międzynarodowej w sferze szkolnictwa wyższego, którego celem jest utworzenie transparentnej przestrzeni akademickiej obejmującej kraje członkowskie prowadzącej do wzajemnej uznawalności dyplomów, a w konsekwencji kompetencji i kwalifikacji kształtowanych w ramach obszaru.

Podstawą funkcjonowania EHEA jest Deklaracja Bolońska podpisana przez kraje członkowskie w roku 1999, która dała podwaliny do:

- poprawy jakości szkolnictwa wyższego, a także mobilności akademickiej i współpracy międzynarodowej,
- wzmocnienia roli szkolnictwa wyższego w rozwoju społeczeństw,
- wspierania i umacniania podstawowych wartości humanistycznych jak: wolność akademicka, uczciwość akademicka, autonomia instytucjonalna, udział studentów i pracowników w zarządzaniu szkolnictwem wyższym oraz odpowiedzialności za nie.

Założenia przyjęte dla EHEA opierają się na dobrowolnych zobowiązaniach poszczególnych krajów członkowskich, natomiast funkcjonowanie EHEA zależy zarówno od implementacji przyjętych zasad, jak i wzajemnego zaufania.

Wraz z utworzeniem EHEA kluczową kwestią stało się właśnie zaufanie do systemu zapewniania jakości kształcenia, jego potwierdzania i uznawania. Zadanie zapewniania jakości kształcenia a dokładnie jego potwierdzanie realizują komisje akredytacyjne. W naszym kraju jest to Polska Komisja Akredytacyjna (PKA). Wszystkie komisje europejskie, potwierdzając jakość kształcenia w swym funkcjonowaniu oraz wykonywaniu zadań, bazują na standardach i wytycznych dotyczących wewnętrznego i zewnętrznego zapewniania jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area - ESG).

Kluczową postacią w EHEA jest student. Właściwie cały system dotyczy studenta jako centralnego podmiotu tego systemu w perspektywie „student-centred learning”, a wszystkie propozycje i zmiany dokonywane są przy współudziale studentów (np. ESG powstały przy współudziale European Students' Union (ESU) a wcześniej ESIB – The National Unions of Students in Europe).

Spoglądając wstecz, już w roku 2001 podkreślono potrzebę promowania uczenia się przez całe życie, zwiększenia udziału studentów w procesach decyzyjnych oraz umocnienia wymiaru społecznego, obejmującego sprawiedliwy dostęp do edukacji [7].

W roku 2003 włączono do systemu trzeci poziom kształcenia (studia doktoranckie) oraz potrzebę wdrożenia ramy kwalifikacji. W naszym kraju podjęto prace nad wdrożeniem ramy znanej pierwotnie jako Krajowa Rama Kwalifikacji (KRK), a od roku 2015 jako Polska Rama Kwalifikacji (PRK), w której na 8 poziomach określono tzw. kwalifikacje pełne opisane efektami uczenia się uzyskiwane i potwierdzane w ramach systemu edukacji. W PRK na poziomie 6, 7 oraz 8 znajdziemy odpowiednie stopnie studiów określone systemem bolońskim tj. studia pierwszego stopnia (studia licencjackie, inżynierskie), studia drugiego stopnia (studia magisterskie) oraz studia trzeciego stopnia (studia doktoranckie). Taki podział studiów charakteryzujący się edukacją opartą na wynikach uczenia się i kompetencjach oraz strukturach ECTS, a nie standardach i sztywnych programach studiów dał podstawę do mobilności studentów.

Proces Boloński nie jest sztywną ramą, lecz stale ewoluuje (formalnie poprzez komunikaty konferencji ministerialnych np. obecnie trwa nowelizacja ESG z perspektywą przyjęcia zmian w roku 2027 podczas konferencji ministerialnej w Rumunii/Mołdawii). Nowe zmiany są jeszcze przed nami, ale jasnym jest to, że rola i udział studenta w tych procesach będą kluczowe.

Sam system EHEA jest unikatowy w skali globalnej, ponieważ obejmuje kształcenie na porównywalnych zasadach około 32,9 mln studentów. W Polsce jest to około 1,2 mln, wśród których ponad 100 tys. stanowią obcokrajowcy. Oni wszyscy mają możliwość porównania kształcenia, poniekąd konkurencji, z rówieśnikami z każdego kraju stowarzyszonego w EHEA. System znajduje uznanie poza EHEA, stąd na podobnej zasadzie może powstać związek w ASEAN tj. Stowarzyszeniu Narodów Azji Południowo-Wschodniej, czy też jako inicjatywy oddolne agencji akredytujących implementujących wspólne standardy – tutaj przykładem może być Porozumienie Waszyngtońskie (Washington Accord).

2. Korzyści uczestnictwa w EHEA

Można powiedzieć, że polscy studenci należą do EHEA. Podejmując studia w Polsce niejako automatycznie zostają uczestnikami tego systemu. Jednak należy jednoznacznie powiedzieć, że jest to dobra sytuacja, pozytywna, która nie niesie ryzyka. Studia podejmowane w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego dają wiele korzyści. Należy wymienić przynajmniej kilka z nich:

- kierunki i programy studiów są uznane w EHEA oraz sposób studiowania jest rozpoznawalny w każdym kraju EHEA,
- dyplom ukończenia studiów i kwalifikacje uzyskane są rozpoznawalne i porównywalne w ramach krajów EHEA (dokładnie dyplom i suplement),
- sposób uzyskiwania efektów uczenia się jest porównywalny w ramach krajów EHEA,
- efekty uczenia się, nawet te częściowe, mogą być uznawalne w ramach krajów EHEA,

- programy mobilnościowe umożliwiają nabywanie części punktów ECTS w ramach krajów EHEA,
- student jest podmiotem – jest współodpowiedzialny za kształcenie.

2.1. ECTS jako miara porównawcza nakładu pracy studenta

Studia w EHEA doprowadzają do ukształtowania efektów uczenia się, kompetencji a ostatecznie nadania tytułu zawodowego i dyplomu. Na drodze studiów poszczególne etapy (moduł, semestr, rok) odmierzane są punktami ECTS. To podstawowe narzędzie – „jednostka miary” postępu w toku studiów dla studenta w ramach EHEA określona jako Europejski System Transferu Kredytów (ECTS). Jest to uniwersalny system oparty na punktach, który umożliwia mierzenie i porównywanie obciążeń pracy studenta w różnych programach studiów i systemach edukacyjnych. Punkty są akumulowane przez studenta, stając się potwierdzeniem osiągnięć w relacji z czasem/wysiłkiem poświęconym na ich osiągnięcie. Zgodnie z założeniami, 60 punktów ECTS odpowiada rocznemu obciążeniu pracy studenta w wysokości około 1500–1800 godzin. Punkty ECTS stanowią też dobrą miarę średniego nakładu pracy studenta niezbędnego do uzyskania efektów uczenia się, w której jednemu punktowi ECTS odpowiada 25-30 godzin pracy studenta. Składa się na nie zarówno praca własna studenta, jak i praca w bezpośrednim kontakcie z nauczycielem akademickim podczas zajęć zorganizowanych przez uczelnię [12]. ECTS został powszechnie przyjęty we wszystkich krajach EHEA, co czyni go podstawowym narzędziem do definiowania studiów, transferu kredytów i uznawania modułów zrealizowanych w ramach wymiany międzynarodowej, a także automatyzacji uznawania kwalifikacji. Przykładem może być porozumienie zawarte 27 września 2021 między państwami Beneluxu oraz krajów bałtyckich (Belgia, Estonia, Holandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa), które uzgodniły wielostronną umowę w sprawie wzajemnego uznawania kwalifikacji w zakresie szkolnictwa wyższego.

2.2. Potwierdzanie kwalifikacji

Absolwenci studiów otrzymują dyplom ukończenia studiów na określonym kierunku i profilu potwierdzający wykształcenie wyższe oraz tytuł zawodowy. To nie tylko namacalny efekt ukończenia studiów, ale także konkretne narzędzie dla studenta w EHEA, które wraz z dołączonym do niego obowiązkowo suplementem potwierdza uzyskane kwalifikacje. Suplement jest standardowym, dokumentem załączonym do dyplomu. Jego celem jest przedstawienie zwięzłej, międzynarodowo zrozumiałej interpretacji posiadanych kwalifikacji, zawierającej informacje o ich charakterze, poziomie, treściach i uprawnieniach zawodowych. Każdy z krajów EHEA zobowiązał się do wydawania suplementu, a uczelnie uczestniczące w programie Erasmus+ są często zobowiązane do jego wystawienia jako warunek uczestnictwa w programie.

Razem te dwa narzędzia tj. ECTS i suplement gwarantują, że dyplomy, studia, moduły zrealizowane w jednym kraju są zrozumiałe i uwzględniane w drugim, co jest niezbędne dla osiągnięcia rzeczywistej mobilności studentów.

3. Mobilność studencka

Mobilność studencka jest podstawowym filarem funkcjonowania EHEA i jednym z najbardziej widocznych (na co dzień) rezultatów wprowadzenia Systemu Bolońskiego. Podstawowym założeniem mobilności studenckiej było i jest nie tylko uzyskanie transferu wiedzy, czy też wdrażanie wspólnych rozwiązań w ramach państw członkowskich, ale przede wszystkim budowanie rzeczywistych relacji międzyludzkich i kulturowych w Europie. Dane statystyczne potwierdzają trwałą i dynamiczną tendencję wzrostową w zakresie międzynarodowej mobilności studentów. W jakimś sensie Polska Komisja Akredytacyjna także odegrała tutaj dobrą rolę, wprowadzając w ocenie programowej kierunków studiów kryterium umiędzynarodowienia. Uczelnie podnoszą stopień swojego umiędzynarodowienia nie tylko przystępując do programów mobilnościowych (Erasmus+), ale budują szerokie systemy wsparcia dla studentów. Polskie uczelnie otwierają coraz częściej programy kształcenia wspólnie z uczelniami zagranicznymi typu: double degree, joint programem czy też formując uniwersytety europejskie. Inicjatywa Uniwersytetów Europejskich (European Universities Initiative, EUI) to idea Komisji Europejskiej (KE) utworzenia transgranicznych związków uczelni, które docelowo będą oferować wspólne kierunki studiów i jednolite dyplomy [1]. Uczelnie otwierają w ten sposób dla swych studentów nowe obszary możliwości. Warto też podkreślić przy tej okazji, że polskie uczelnie osiągnęły na tym polu bardzo duży sukces. Aktualnie 32 uczelnie wchodzi w skład 30 sojuszy, a 2 z nich tj. Politechnika Poznańska oraz Akademia Leona Koźmińskiego są liderami sojuszy (pełna lista sojuszy w załączniku 1).

To istotne, ponieważ właśnie studia międzynarodowe są najwyższą formą międzynarodowej integracji w szkolnictwie wyższym [9]. PKA dostrzega to w swych ocenach, a najlepsze programy studiów cechujące się dobrymi praktykami umiędzynarodowienia nagradza certyfikatem doskonałości kształcenia „Otwarty na Świat”. Idąc dalej PKA wyszła naprzeciw inicjatywom umiędzynarodowienia, opracowała i wdrożyła metodologię (European Approach¹) oceny międzynarodowych programów studiów wspólnych. W tej ocenie zawsze znajduje się przedstawiciel studentów.

Umiędzynarodowienie i mobilność studentów są już stałym trendem. Liczba studentów studiujących w innym kraju niż ich własny w skali globalnej wzrosła – w 2023 r. do około 7,3 miliona, co stanowi ponad trzykrotny wzrost od 2000 r. – ale jednocześnie jest ona nierównomiernie rozłożona [6]. Wiodącym obszarem przyjmujących studentów zagranicznych jest właśnie EHEA, w ramach którego kształcą się około 50% tych studentów. Zatem około 10% wszystkich studentów w EHEA spośród 32,9 mln to studenci przybyli z innych krajów (w ramach EHEA lub spoza obszaru). Ta statystyka jest niemalże identyczna w naszym kraju, gdzie cudzoziemcy stanowią niemalże 10% ogółu studiujących. W naszym kraju liczba studentów zagranicznych systematycznie rośnie. W roku 2010 w polskich uczelniach studiowało około 20 tys. obcokrajowców, a w kolejnych latach zarówno ich liczba, jak i udział w ogólnej populacji studentów się zwiększały przekraczając poziom 100 tys. w roku 2022. Aktualnie (2026) w naszym kraju kształcą się ponad 115 tys. obcokrajowców. Jest to sukces polskich uczelni, programów zachęcających obcokrajowców do przyjazdu do Polski typu „Study in Poland” wspólnej inicjatywy fundacji Perspektyw i KRASPU, ale przede wszystkim przejaw aktywnego członkostwa naszego kraju w EHEA. Należy jednak podkreślić, że plany zarówno w EHEA jak i w Polsce są bardziej ambitne. Strategia umiędzynarodowienia szkolnictwa wyższego opracowana przez NAWA zakłada wzrost odsetka liczby studentów zagranicznych studiujących w Polsce do 25% do roku 2035. Trendu wzrostowego nie powstrzymała pandemia COVID-19, co więcej wdrożenie w czasie pandemii narzędzi i metod kształcenia na odległość spowodowały otwarcie się szkolnictwa wyższego na nowe obszary

¹ www.pka.edu.pl - Ocena studiów wspólnych przez PKA zgodnie z European Approach - PKA

kształcenia oraz nowych kandydatów, w tym zagranicznych. Co prawda według PKA to otwarcie przybiera niepokojące rozmiary i zakresy, ponieważ np. wsparcie przekazywane studentom w dowolnym czasie, wymiarze i miejscu nie może być mylone ze studiami w dowolnym czasie, miejscu i wymiarze. Należy zatem odróżnić elastyczne wsparcie procesu kształcenia od modelu, który nie zapewnia rzeczywistej realizacji studiów.

3.1. Bariery mobilności

W umiędzynarodowieniu i mobilności są blaski ale też cienie. Student w EHEA może zdobyć rozpoznawalne kwalifikacje (potwierdzone dyplomem) oraz skorzystać z Europejskiego Systemu Transferu Kredytów (ECTS) czy też programu Erasmus+. Jednak często do osiągnięcia celu będzie musiał zmierzyć się z licznymi barierami. Największą wydaje się bariera finansowa. Każdy ze studentów otrzymuje grant finansowy na wyjazd, natomiast nie w każdym przypadku pozwala on na pokrycie wszystkich kosztów studiowania. Zatem często uczestnicy programu muszą samodzielnie co najmniej częściowo pokrywać koszty podróży, zamieszkania i życia. W konsekwencji może dochodzić do potencjalnej selekcji społecznej, w której mobilność staje się bardziej dostępna dla studentów bardziej usytuowanych. Dostęp do sprawiedliwej i równouprawnionej edukacji obejmującej wszystkie korzyści może być ograniczony. Istnieje ryzyko, że brak odpowiedniego wsparcia finansowego ze strony Komisji może całkowicie zniwelować korzyści płynące z programu. Z tego powodu Europejskie Stowarzyszenie Uniwersytetów, EUA (European University Association) wskazuje, że istnieje pilna potrzeba zwiększenia finansowania, ustalenia lepszej przejrzystości zasad finansowania oraz usprawnienia zarządzania programem [3]. Jest to istotne, ponieważ badania ujęte w raportach EUA wskazują, że uczelnie niemal jednogłośnie uznają mobilność studencką w ramach programu Erasmus+ za atrakcyjną szansę rozwoju zarówno dla swoich studentów wyjeżdżających (100%), jak i dla studentów przyjeżdżających (98%). W związku z tym prawie wszystkie uczelnie są zdecydowane kontynuować swój udział w programach mobilnościowych (zaledwie 2% nie jest do tego przekonanych).

Kolejną przeszkodą jest brak pełnej spójności między systemami szkolnictwa wyższego poszczególnych krajów. W efekcie dochodzi do sytuacji występujących różnic w zakresie szczegółowej interpretacji punktów ECTS, różnego wymiaru punktów ECTS stosowanych w zaliczeniu podobnych etapów nauki, różnych wymogów i procedur administracyjnych na poziomie różnych uczelni. Takie doświadczenia wyjeżdżających studentów przekazywane rówieśnikom skutecznie zniechęcają do kolejnych wyjazdów. Niestety znane są przypadki konieczności powtórzenia semestru przez wracających studentów. Kłopotem może być także znalezienie odpowiedniej oferty wśród kierunków studiów o zróżnicowanym nazewnictwie. Dla przykładu w Polsce w roku 2012 było prowadzonych 118 różnych kierunków studiów (różnych co do nazwy), co dawało dosyć jasny obraz rynku. Obecnie kierunków studiów o różnych nazwach mamy w kraju ponad 2500. Niektóre z nich występują jako jedyne, unikatowe w skali całego kraju. Rodzi się pytanie jaką mobilność można zaproponować dla unikatowego kierunku w skali kraju lub EHEA? Dlatego też, PKA rekomenduje samorządom studenckim opiniującym nowe programy studiów proponowane w swych uczelniach, aby zwracały uwagę na aspekt możliwych mobilności dla nowego programu.

To zróżnicowanie oferty kierunków studiów jest częściowo wynikiem zniesienia większości standardów kształcenia (to też jeden z efektów Procesu Bolońskiego), ale też ustawy 2.0 tzw. konstytucji dla nauki,

która zobligowała uczelnie do zniesienia kierunków redundantnych prowadzonych przez nie. Jednostki wewnętrzne uczelni (wydziały, instytuty) prowadzące kierunki studiów straciły osobowość prawną. W efekcie kierunki te zostały „przesunięte” na poziom uczelni. Uczelnie, stojąc przed decyzją zniesienia kierunku o tej samej nazwie, najczęściej dokonywały innego wyboru. Zmieniły ich nazwy. Istniejąca swoboda tworzenia nowych kierunków studiów powoduje, że niektóre z nich są bardzo innowacyjne i unikatowe w skali kraju, a może i EHEA. W takiej sytuacji znalezienie odpowiednika kierunku w innym kraju do wyjazdu czasowego może być w praktyce bardzo trudne. Dużo zatem zależy od woli i determinacji samego studenta poszukującego możliwości wyjazdu. Może też dlatego od 2021 roku widoczny jest wzrost liczby studentów Erasmus+ przyjeżdżających do Polski. W 2024 roku na uczelniach w Polsce mobilności w ramach Erasmus+ zrealizowało 3781 osób [8].

3.2. Korzyści mobilności

Uczestnictwo w programach mobilności akademickiej, takich jak Erasmus+, przekłada się na znaczące i mierzalne korzyści dla studenta. Jest to swego rodzaju inwestycja we własny rozwój zawodowy. Analizy pokazują, że korzyści te wykraczają poza poszerzenie wiedzy studiowanego kierunku. Międzynarodowe doświadczenie studenta kształtuje kompetencje społeczne i personalne, które są wysoko cenione przez pracodawców na międzynarodowym rynku pracy. Amerykańskie stowarzyszenie The Forum on Education Abroad wskazuje, że studia za granicą to już nie tylko doświadczenie akademickie - to właśnie sposób na przyspieszenie kariery zawodowej [11]. Podobne stanowiska reprezentują europejskie organizacje. EUA w swym raporcie [3] podkreśla, że mobilność jest najpopularniejszym i najbardziej charakterystycznym elementem programu Erasmus+. Od momentu powstania programu mobilności Erasmus pokolenia europejskich studentów skorzystały z możliwości rozwoju osobistego i zawodowego poprzez pobyty studyjne i staże za granicą – dla wielu z nich było to doświadczenie zmieniające życie. Około 9% europejskich absolwentów przynajmniej raz uczestniczyło w programie mobilności [4]. Korzyścią jest nie tylko zdobywanie wiedzy i doświadczenia, ale także nawiązywanie kontaktów. To z kolei często wpływa pozytywnie na postawy przedsiębiorcze, czy późniejszą zdolność do podejmowania pracy na rynku globalnym.

4. Uznawalność kwalifikacji

Student, podejmując studia, wchodzi na ścieżkę kształtowania specyficznych kwalifikacji odniesionych do kwalifikacji pełnych odpowiedniego poziomu ramy kwalifikacji (w Polsce PRK). Ważne jest, aby studia nie tylko przygotowywały do danego zawodu, kształtowały kompetencje badawcze czy też praktyczne, ale także zapewniały możliwość dalszej kontynuacji kształcenia. Konieczne jest odpowiednie przygotowanie studiujących na niższych poziomach do kontynuacji studiów na wyższych poziomach – to jedna z cech studiów, o czym PKA przypomina niejednokrotnie (uczelnie prowadzące kształcenie na jednym poziomie muszą mieć tego świadomość). Co ważne ta właściwość studiów zapewnia także mobilność pomiędzy kierunkami studiów, uczelniami oraz krajami. W EHEA to mobilność opiera się na zasadzie wzajemnego uznawania kwalifikacji. Właściwie każdy z krajów EHEA ma obowiązek zapewnienia, aby kwalifikacje zdobyte w jednym kraju były uznawane w drugim (o czym traktuje m.in. konwencja Lizbońska [9]). Kluczową rolę odgrywają w tym aspekcie komisje akredytacyjne

zarejestrowane w Europejskim Rejestrze Instytucji Działających na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym (ang. EQAR The European Quality Assurance Register for Higher Education).

Implementacja uznawalności kwalifikacji w ramach Procesu Bolońskiego realizowana jest w szczególności dzięki wdrożeniu Europejskiego Systemu Transferu Kredytów oraz suplementu do dyplomu. Należy pamiętać też, że wdrożenie Procesu Bolońskiego spowodowało zniesienie większości standardów kształcenia, jako sztywnych zbiorów reguł i wymagań w zakresie kształcenia, a nawet standardu jako sposobu organizacji kształcenia. Na to miejsce natomiast została zaproponowana swoboda organizacji (wg określonych reguł), wytyczne, ramy i zasady pozwalające zrozumieć program oraz zidentyfikować i uznać kwalifikacje. Co prawda, jak często bywa mamy odstępstwa od reguły i tak w naszym kraju pozostało 11 standardów przygotowujących do wykonywania zawodów: lekarza, lekarza denty, farmaceuty, pielęgniar, położnej, diagnosty laboratoryjnego, fizjoterapeuty, ratownika medycznego, lekarza weterynarii, architekta, nauczyciela. Trwają też dyskusje i prace zarówno nad modyfikacją istniejących standardów (np. architekt, nauczyciel), jak również nad przyjęciem nowych np. już opracowano standardy dla psychologa oraz inżyniera budownictwa. Podobne dyskusje dotyczą studiów, które są lub mogą być prowadzone jako jednolite studia magisterskie zamiast studiów dwustopniowych.

Właśnie dlatego przyjęty w EHEA system ECTS oparty na punktach ma na celu jednolite mierzenie obciążenia pracy studenta, co jest niezbędne do planowania studiów i transferu programów/modułów/kursów pomiędzy uczelniami. Jest to ważne, ponieważ z jednej strony uczelnie, studenci, społeczeństwo posiada platformę odniesienia, a z drugiej strony Europejski System Szkolnictwa Wyższego nie jest jednak jednolity. Występują różnego rodzaju różnice i dotyczą np.

- różnej implementacji systemu ECTS,
- różnego wymiaru punktów ECTS niezbędnych do uzyskania równoważnego wyniku,
- różnego funkcjonowania Narodowych Ram Kwalifikacji (NQF),
- różnych wymagań rekrutacyjnych,
- standaryzacji programów w jednym kraju, podczas gdy w innym kraju nie ma takiej sytuacji,
- szczegółowych wymagań np. dotyczących praktyki zawodowej czy pracy dyplomowej,
- sprawowania opieki nad studentem,
- różnych wymagań dotyczących uprawnień zawodowych,
- różnych wymagań dotyczących pracy i aktywności studenta np. swobody wyboru modułów zajęć.

Z kolei suplement do dyplomu (DS) jest postrzegany jako kluczowy element rozpoznania i uznawania kwalifikacji. Jego istotą jest możliwość dokonania interpretacji, co odróżnia go od tradycyjnej listy ocen. Dokument ten daje możliwość uzyskania informacji na temat procentowego wyniku uzyskanego przez studenta, opis kwalifikacji i umiejętności ukształtowanych w trakcie studiów, a także informacje na temat krajowego systemu szkolnictwa wyższego. W efekcie jest to krótka, ale kompleksowa informacja o absolwencie kierunku, zwłaszcza dla osób, instytucji, uczelni, systemów innych krajów. Co ważne dla studenta to suplement powinien być wydawany automatycznie i bezpłatnie dla absolwentów w EHEA.

Kluczem do właściwego rozumienia i uznawania kwalifikacji jest spójność, czy raczej stopień spójności Narodowych Ram Kwalifikacji (National Qualification Framework NQF). Ramy te powinny być głównym narzędziem do porównywania kwalifikacji na poziomie krajowym i międzynarodowym, definiując

poziomy, efekty uczenia się, rodzaj dyplomów oraz tytułów zawodowych w sposób zrozumiały dla wszystkich stron.

Różnice w NQF mogą uniemożliwić właściwe zrozumienie wartości i poziomu poszczególnych dyplomów. Z pomocą może przyjść Europejska Rama Kwalifikacji (European Qualification Framework EQF), która może stanowić niezależną platformę porównania kwalifikacji. Jest to szczególnie istotne zwłaszcza w przypadku kształtowania kwalifikacji niepełnych np. zawodowych, branżowych krajowych lub międzynarodowych. Przykładem obrazującym ten efekt mogą być kwalifikacje opisane międzynarodową konwencją STCW normalizującą kształcenie marynarzy. Te same kwalifikacje mogą być kształtowane w różnych krajach według Polskiej Ramy Kwalifikacji od poziomu 5 do 7 włącznie, wszystkie na jednym z tych poziomów lub częściowo na kolejnych. Podobną sytuację mamy w przypadku standardu kształcenia nauczycieli, gdzie standard może być realizowany zarówno na pierwszym, jaki i drugim stopniu studiów. Z taką sytuacją możemy mieć do czynienia z implementacją mikro poświadczeń w różnych krajach. Bez platformy porównawczej – ram kwalifikacji, uznanie dyplomu mogłoby zostać sprowadzone do próby oceny uczelni (pozycjonowania, rankingu), a nie dyplomu właśnie. Dlatego w EHEA ideą uznawania dyplomów jest przyjęcie obiektywnego systemu ich uzyskiwania opartego na ocenie jakości – akredytacji z udziałem m.in. studentów przez wyspecjalizowane podmioty, jakimi są agencje akredytujące.

4.1. Systemy akredytacyjne kwalifikacji

Podstawową zasadą tworzącą Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego jest zapewnianie jakości. Dla tego celu zostały opracowane standardy i wskazówki dotyczące zapewnienia jakości (ESG 2015). Za ich implementację odpowiadają dwa międzynarodowe stowarzyszenia: ENQA – Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewniania Jakości w Szkolnictwie Wyższym (The European Association for Quality Assurance in Higher Education) oraz EQAR. Standardy ESG powinny być bezpośrednio zaimplementowane w każdym kraju EHEA lub po prostu przestrzegane przez uczelnie wyższe, a przede wszystkim przez agencje akredytujące. W szczególności ENQA odpowiada m.in. za ostateczny kształt ESG i ich wdrożenie oraz przestrzeganie, natomiast EQAR prowadzi rejestr komisji akredytacyjnych, które te standardy spełniają. Dodatkowo EQAR prowadzi rejestr programów studiów o nazwie DEQAR, które zostały akredytowane przez agencje znajdujące się w rejestrze EQAR tzn. programy, które spełniają standardy ESG [2]. Na poziomie każdego kraju, członka EHEA, system zapewniania jakości kształcenia realizują agencje akredytacyjne. W Polsce jest to Polska Komisja Akredytacyjna (PKA). PKA posiada bardzo dobrą delegację prawną do tego zadania, ponieważ zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (art. 241. 1.) wskazanie jest jednoznaczne „Jakość kształcenia na studiach podlega ewaluacji przeprowadzanej przez PKA”.

I najważniejsze, jedynie dyplom kierunku ocenionego przez agencję zapewniającą jakość wpisaną do EQAR będzie uznawany w państwach Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Z identyczną sytuacją będziemy mieli do czynienia w projekcie wdrożenia przez Komisję Europejską nowego rodzaju wspólnych kwalifikacji, zwanych roboczo dyplomem europejskim² (European Degree). Będzie to nowy

² Patrycja Matusz (wywiad przeprowadzony przez Piotr Kieraciński), Nie tylko dyplom europejski, Forum Akademickie, <https://forumakademickie.pl/nie-tylko-dyplom-europejski/>, I 2025

rodzaj tytułu zawodowego przyznawany po ukończeniu międzynarodowych studiów licencjackich, magisterskich lub doktoranckich. Tytuł będzie automatycznie uznawany w całej Unii Europejskiej i przyznawany wspólnie i na zasadzie dobrowolności przez grupy uczelni europejskich (głównie uniwersytety europejskie). Podstawą uznania programów tych studiów będą wspólne zestawy kryteriów oceny, uzgodnione na poziomie europejskim, z przyznaną akredytacją programu certyfikatem European Degree Label. Propozycja została ogłoszona przez Komisję Europejską 27 marca 2024 roku w dokumencie Blueprint for a European degree [5]. Komisja powinna zakończyć prace nad wdrożeniem ED i EDL do roku 2029.

W dzisiejszym stanie prawnym absolwent kierunków akredytowanych jest licencjatem, magistrem lub doktorem w całym EHEA, a nie tylko w swoim kraju. Jeżeli komisja akredytacyjna zostałaby usunięta z rejestru EQAR wówczas jej oceny nie będą ujęte w bazie DEQAR. W konsekwencji programy studiów/uczelnie tracą uznanie i „widoczność” europejską. Oczywiście nic nie stoi na przeszkodzie, aby o takie uznanie uczelnia mogła ubiegać się w agencji zagranicznej wpisanej do EQAR.

PKA prowadzi akredytację wyłącznie programów studiów oferowanych przez polskie uczelnie w kraju lub za granicą samodzielnie lub w kooperacji z innymi uczelniami zagranicznymi. Jest też dążenie władz PKA do zmiany tego stanu tj. możliwości akredytacji dowolnego programu na wniosek uczelni lub zlecenie np. ENQA czy administracji innego kraju. Taki stan byłby korzystny chociażby ze względu na transfer krajowych standardów do innych obszarów (PKA pokazała, że posiada takie zdolności chociażby uczestnicząc w przygotowaniu i wdrożeniu metodologii oceny programów wspólnych podejściem European Approach), czy też oczywisty fakt studiowania w innych krajach studentów polskich.

Reasumując, zapewnianie jakości przez agencje akredytujące jest podstawowym założeniem Europejskiego Obszaru Szkolnictwa Wyższego. Jest to założenie, które ma formalnie dawać podstawy do wzajemnego uznawania dyplomów. Opiera się ono na standardach i wytycznych dotyczących wewnętrznego i zewnętrznego zapewniania jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego ESG 2015 wspólnych dla całego obszaru EHEA. W Polsce realizuje to PKA jako jedyna agencja znajdująca się w EQAR przy współudziale studentów.

4.2. Ograniczenia systemów akredytacyjnych i uznawalności kwalifikacji

Jak już wspomniano, podstawą uznawalności dyplomów w EHEA jest system jakości kształcenia gwarantowany przez agencje akredytacyjne. Kluczową rolę odgrywają w nich jednolite kryteria oceny i wskazówki ujęte w ESG. W praktyce same mechanizmy zapewniające jakość mogą być problematyczne. Dotyczyć mogą dla przykładu stopnia zaangażowania w proces zapewniania jakości kształcenia studentów w poszczególnych krajach. Niektóre z agencji np. włoska mają z tym duże kłopoty.

W teorii (skoro wzajemnie uznawane są systemy akredytujące) nie powinno być problemów realizacji akredytacji np. cross-border. W praktyce taka możliwość w ramach EHEA jest bardzo ograniczona. Okazuje się, iż tylko 25% państw w EHEA pozwala swoim uczelniom na poddanie się ocenie przez inną agencję zarejestrowaną w EQAR. W przypadku Polski taka możliwość istnieje, natomiast PKA i tak

ustawowo zobligowana jest do przeprowadzenia oceny programowej. Natomiast samą ocenę może wydać na podstawie oceny, akredytacji lub certyfikatu innej agencji zarejestrowanej w EQAR lub z którą PKA zawarła umowę.

Problemem mogą być także narzędzia i praktyki, jakie stosują poszczególne agencje. Dla przykładu w Polsce podstawowym narzędziem akredytacji jest ocena programowa. Brak jest oceny instytucjonalnej, która jest w miarę powszechna w innych krajach. W to miejsce wdrażana jest ocena kompleksowa, która może być z kolei niejasna dla agencji innych krajów.

Rynek szkolnictwa wyższego w EHEA nie jest jednolity, a specyficzne różnice mogą powodować istotne przeszkody w uznawalności kwalifikacji przy dopuszczaniu do wykonywania zawodu, a nawet powodować problemy społeczne. Z taką sytuacją spotykają się studenci węgierscy studiujący psychologię w uczelniach polskich, czy też studenci polscy podejmujący studia na kierunkach lekarskich za granicą z zamiarem powrotu do ojczyzny. Same kwalifikacje są oczywiście uznawane np. poprzez zasady EHEA/ENQA/EQAR, natomiast kraj „otrzymuje” nieplanowaną pulę absolwentów kierunków spoza limitów, które zostały ustalone przez ministra na dany rok akademicki. To może rodzić kolejne problemy np. dostępnej liczby miejsc odbywania staży, praktyk, etatów itd.

Tak, zarówno w Polsce, jak i wielu innych krajach, określone są krajowe limity przyjęć studentów na niektóre kierunki kształcenia. Przy czym w poszczególnych krajach mogą to być zupełnie inne kierunki. Kierunek psychologia jest dobrym przykładem. Na Węgrzech jest on standaryzowany i limitowany. Ograniczenia dotyczą zarówno liczby miejsc dostępnych na poszczególnych uczelniach, jak i ewentualnych miejsc stypendialnych. W Polsce natomiast występuje autonomia uczelni w tym zakresie. Uczelnie (zwłaszcza niepubliczne) odpowiadają na oczekiwanie rynku. W efekcie liczba studentów studiujących psychologię zwiększyła się z około 40 tys. w roku 2020 do ponad 100 tys. w roku 2026 (w latach 2020-2026 był to drugi najczęściej uruchamiany nowy kierunek studiów).

Innym aspektem różnic jest decentralizacja procesu uznawania kwalifikacji. Decyzje o uznawaniu są często delegowane na poziom poszczególnych uczelni, co prowadzi do dużych niekonsekwencji i braku przewidywalności dla studentów. Brakuje również skutecznych mechanizmów monitoringu na poziomie państwowym. Nie każdy z krajów EHEA posiada organy monitoringu i analizy procesów automatycznego uznawania na poziomie centralnym. Takie rozdrobnienie i brak centralnego organu sprawiają, że system jest zbyt zależny od rozwiązań uczelnianych i kompetencji pracowników na uczelni, a nie od spójnej polityki państwa.

Wydaje się, że każdy ze studentów rekrutujący się na studia w Polsce doświadczył tych indywidualnych różnic w poszczególnych uczelniach w zakresie rozmiaru niezbędnej dokumentacji i czasu do jej przedłożenia (zwykle kandydaci na studia w Polsce rekrutują się w kilku uczelniach). Obcokrajowcy z kolei mogli doświadczyć dalszych różnic i wymagań, aplikując na ten sam kierunek do różnych uczelni polskich. Jeszcze wyraźniej widać specyfiki lokalne przy ubieganiu się o miejsce w akademiku, czy też stypendia. Aby temu zaradzić w niektórych krajach rekrutacja obcokrajowców odbywa się przez centralne systemy krajowe. Tak dla przykładu jest w Danii. W innych krajach np. w Holandii nie każda z uczelni gwarantuje miejsca w akademiku lub w ogóle ich nie posiada. Przyjęci studenci na studia są informowani z wyprzedzeniem, aby nie przyjeżdżali, jeżeli nie mają miejsca do zamieszkania. Rezygnujący z tego powodu studenci nie są obciążani kosztami.

Dla zniwelowania wszystkich różnic musiałby powstać jeden, jednolity system szkolnictwa wyższego w EHEA. Nie ma takiej intencji, dlatego też rozsądnym wyjściem obecnie jest wzmacnianie

mechanizmów współpracy międzynarodowej, powoływanie grup/forów, gdzie można dzielić się najlepszymi praktykami, wspólnie rozwiązywać problemy. Dużą, pozytywną rolę mogą odegrać tutaj sojusze uniwersytetów europejskich, których wspólne inicjatywy będą mogły sprzyjać znoszeniu różnic i odblokować pełny potencjał EHEA. W całej Unii Europejskiej funkcjonują 73 sojusze uniwersytetów europejskich.

4.3. Studenci w polskim systemie akredytacyjnym

Studenci są integralną częścią EHEA i współuczestniczą w zapewnianiu jego fundamentalnych funkcji. Tak jest też w naszym kraju. Prawa i obowiązki studentów definiuje ustawa Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, a kluczową rolę odgrywa reprezentacja ogółu studentów i samorządów studentów Parlament Studentów Rzeczypospolitej Polskiej (PSRP). Przewodniczący PSRP z mocy prawa jest członkiem Polskiej Komisji Akredytacyjnej i organu kolegialnego Prezydium PKA. Przedstawiciel studentów uczestniczy we wszystkich kluczowych pracach PKA, a przede wszystkim w procesach decyzyjnych i podejmowaniu uchwał. Ponadto studenci są członkami ciał statutowych PKA odpowiednio:

- Rady ds. jakości funkcjonowania PKA,
- Rady Programowej,
- Rady Konsultacyjnej,
- Zespołu ds. skarg i wniosków.

Studenci są także ekspertami PKA. W zakresie ekspertów nominacje pochodzą z samego grona studentów. Ekspertem PKA może być student wskazany przez właściwy organ Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej. Postępowanie kwalifikacyjne do PKA jest transparentne i obejmuje [10]:

- 1) opublikowanie na stronie internetowej Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej ogłoszenia o rekrutacji ekspertów, w tym harmonogramu oraz wymagań wobec kandydatów, a także przekazanie samorządom studenckim informacji o rekrutacji ekspertów,
- 2) zebranie zgłoszeń kandydatów zawierających informacje potwierdzające spełnianie warunków określonych w ust. 1 pkt 2 oraz w art. 251 ust. 5 pkt 1 i 4 ustawy przez Zespół kwalifikujący kandydatów w składzie: pełnomocnik Przewodniczącego do spraw współpracy z ekspertami studenckimi, przedstawiciel Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej,
- 3) dokonanie przez Zespół kwalifikujący kandydatów wstępnej kwalifikacji kandydatów zgodnie z kryteriami określonymi w ogłoszeniu rekrutacyjnym,
- 4) szkolenie kandydatów z zakresu szczegółowych procedur oraz kryteriów oceny programowej i kompleksowej,
- 5) przeprowadzenie treningu interpersonalnego kandydatów,
- 6) przedłożenie Przewodniczącemu listy kandydatów, którzy uzyskali pozytywną ocenę we wszystkich etapach postępowania kwalifikacyjnego oraz podjęcie przez Przewodniczącego decyzji w sprawie powołania ekspertów.

Powołani kandydaci tworzą zespół ekspertów studenckich PKA liczący od 80 do 100 osób. Osobą współpracującą technicznie z PKA ze strony studenckiej jest koordynator zespołu ekspertów

studenckich z ramienia Parlamentu Studentów RP. Z kolei po stronie PKA oddelegowany jest opiekun w biurze PKA ds. studenckich.

Do zadań ustawowych komisji należy (art. 258 ustawy PSWiN):

- 1) wyrażanie opinii w sprawie wpisu uczelni niepublicznej do ewidencji,
- 2) wyrażanie opinii w sprawie spełnienia warunków prowadzenia studiów na określonym kierunku, poziomie i profilu oraz związku studiów ze strategią uczelni,
- 3) przeprowadzanie oceny programowej,
- 4) przeprowadzanie oceny kompleksowej,
- 5) prowadzenie działalności analitycznej, szkoleniowej oraz upowszechnianie dobrych praktyk w zakresie jakości kształcenia,
- 6) współpraca z krajowymi i międzynarodowymi instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze szkolnictwa wyższego,
- 7) wydawanie opinii w innych sprawach przedstawionych przez ministra.

Właściwie w realizacji każdego z powyższych zadań biorą udział studenci. Zakres i charakter pracy (wkładu studentów) zmieniał się w czasie, ale z tendencją do ich zwiększania. Dla przykładu w składzie zespołów wizytujących przeprowadzających wizytacje w ramach ocen programowych (ex ante, ex post) znajdował się przedstawiciel studentów. Do 2017 roku student uczestniczył tylko w jednym dniu wizytacji. Wówczas nastąpiło rozszerzenie procedury oceny programowej i student uczestniczy w całej wizytacji (zwykle dwudniowej). Każdy z ekspertów, członek zespołu oceny programowej wykonuje szczegółowe zadania. Eksperti Wspólnie opracowują raport, dokonują oceny stopnia spełnienia kryteriów jakościowych oraz proponują ostateczną ocenę. Ocena programowa dokonywana jest przez pryzmat studencki. Każde z kryteriów posiada szczegółowe standardy oceny uwzględniające aspekty studenckie dotyczące konstrukcji programu studiów, realizacji programu, sposobu kształcenia, kadry, infrastruktury, relacji z otoczeniem społeczno-gospodarczym, umiędzynarodowienia studiów czy też zapewniania jakości kształcenia. Jedno z kryteriów „Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia” jest wprost poświęcone studentowi. W opracowaniu końcowego raportu istotny wkład wnosi student.

Od roku 2018 studenci także uczestniczą w opiniowaniu wniosków w sprawie spełnienia warunków prowadzenia studiów oraz opinii w sprawie wpisu uczelni niepublicznej do ewidencji. Ponadto został utworzony do tego celu dedykowany zespół studentów ds. recenzowania wniosków.

Studenci uczestniczą także we współpracy z krajowymi i międzynarodowymi instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze szkolnictwa wyższego, zwłaszcza tymi funkcjonującymi w EHEA. Co najmniej od 2013 roku uczestniczą w ocenach ENQA walidujących funkcjonowanie PKA. Parlament Studentów RP jest członkiem European Students' Union (ESU), dzięki czemu wybrani studenci biorą udział w ocenach jakości kształcenia w całej EHEA. W ESU został utworzony zespół (Experts' pool) studentów-ekspertów ds. zapewnienia jakości ESU mający za zadanie promowanie zaangażowania studentów w proces zapewniania jakości oraz przyczyniania się do poprawy jakości kształcenia wyższego w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego. Eksperti studenccy ESU są kluczowymi partnerami dla agencji akredytujących w EHEA – tych zarejestrowanych w EQAR w zapewnianiu jakości kształcenia w Europie. Także w przypadku PKA, w ocenach programów międzynarodowych (w metodologii European Approach) studenci ESU włączani są do zespołów wizytujących. Tak samo

będzie w procedurze oceny Joint European Degree. PKA wdraża aktualnie ocenę kompleksową uczelni z początkiem roku akademickiego 2026/2027. W składach zespołów ocen kompleksowych także będą studenci. Studenci odgrywają kluczową rolę w europejskim i polskim systemie akredytacyjnym, w funkcjonowaniu PKA, w zapewnianiu jakości kształcenia. Intencją PKA jest dalsze wzmacnianie udziału studentów w procesach akredytacyjnych.

Podsumowanie

Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego jest wyjątkowym modelem wspólnej polityki krajów tworzących EHEA mającym na celu poprawę jakości szkolnictwa wyższego, mobilności akademickiej i współpracy, wzmocnienie szkolnictwa wyższego, a także promowanie podstawowych wartości szkolnictwa wyższego. Kraje samodzielnie zmieniają szkolnictwo wyższe swojej jurysdykcji dla wspólnych korzyści. Najważniejszą cechą jest doprowadzenie do wzajemnej uznawalności dyplomów, a za nią: kompetencji i kwalifikacji nabywanych w systemach szkolnictwa wyższego. System stworzony jest dla studenta, polepszania warunków studiowania, poszerzenia możliwych wyborów przed rozpoczęciem studiów, w ich trakcie oraz na kolejnych stopniach studiów. System budowany jest i doskonalony z rzeczywistym udziałem studentów. Dotyczy to poziomu uczelni np. studenci opiniują programy studiów, poziomu kraju np. uczestniczą w akredytacji i pracach agencji akredytujących, EHEA np. uczestniczą w opracowaniu oraz aktualizacji europejskich standardów i wytycznych dotyczących wewnętrznego i zewnętrznego zapewniania jakości kształcenia.

Student jest kluczową postacią w EHEA. Posiada wiele możliwości, w ramach EHEA, kształtowania elastycznie swej edukacji. Może korzystając z programów mobilnościowych, transferować punkty ECTS pomiędzy uczelniami i programami. Posiada szersze możliwości kształtowania swych kompetencji w ramach kontynuacji studiów na kolejnych stopniach. Uzyskany dyplom studiów uzupełniony jest o suplement dający lepszą możliwość identyfikacji kwalifikacji w innych krajach, a sam dyplom jest także uznany. Nowoczesnych, czy może innowacyjnych rozwiązań w ramach EHEA jest więcej. Zaliczyć do nich można: studia wspólne, studia transgraniczne, mikro-poświadczenia, automatyczne uznawanie kwalifikacji, ocenę jakości kształcenia z udziałem studentów. Kolejne rozwiązania tworzone są i proponowane w Unii Europejskiej do których zaliczyć można uniwersytety europejskie, wspólny dyplom europejski (Joint European Degree), czy też Joint European Degree Label (JEDL) – europejski znak jakości przyznawany wspólnym programom studiów spełniającym uzgodnione kryteria europejskie.

Europejski Obszar Szkolnictwa Wyższego tworzy korzystne warunki do podejmowania studiów. Komisje akredytacyjne gwarantują bezpieczeństwo i jakościową porównywalność wykształcenia. Student nie jest wyłącznie odbiorcą usług edukacyjnych, ale pełnoprawnym uczestnikiem systemu odpowiedzialnym za jego kształt i bieżące funkcjonowanie. Student jest podmiotem w EHEA, jest podmiotem w Polsce.

Literatura

1. Antonowicz, D. i in. (2024). Polskie uczelnie w Uniwersytetach Europejskich. Warszawa: Wydawnictwo FRSE.
2. Brdulak J., Pociągi odjeżdżają, a my zostajemy, Forum Akademickie, 7-8/2024.
3. EUA, European University Association, Use and impact of the Erasmus+ programme (2021-27) at higher education institutions, Survey report and recommendations, May 2025
4. European Commission, Proposal for a COUNCIL RECOMMENDATION 'Europe on the Move' – learning mobility opportunities for everyone, COM (2023) 719, Brussel 2023.
5. European Commission: Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, *Blueprint for a European degree – Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social committee and the Committee of the Regions*, Publications Office of the European Union, 2024, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/496478>.
6. Gutović, Vanja, (inni), Higher education global trends report: towards inclusive, equitable and quality higher education in an internationally mobile landscape, UNESCO 2026.
7. Komunikat ministrów ds. szkolnictwa wyższego, Towards the European Higher Education Area Communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education in Prague on May 19th, 2001.
8. Ośrodek Przetwarzania Informacji – Państwowy Instytut Badawczy, Cudzoziemcy na uczelniach w Polsce 2024, Warszawa 2026.
9. Rada Europy, Konwencja Lizbońska, Konwencja o uznawaniu kwalifikacji w zakresie szkolnictwa wyższego w regionie europejskim, Lizbona 1997, (Dz.U. 2004 nr 233 poz. 2339).
10. Statut Polskiej Komisji Akredytacyjnej, uchwała 17 czerwca 2026 nr 4/2026 Prezydium PKA
11. The Forum on Education Abroad, Global Learning for a Competitive Workforce: Findings from a National Survey of Education Abroad Alum, 2025.
12. Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, z późn. zm.).

Załącznik 1 - lista polskich uczelni w sojuszach europejskich:

1. Akademia Górniczo-Hutnicza w Krakowie – sojusz UNIVERSEH
2. Akademia Leona Koźmińskiego – sojusz EUonAIR (lider)
3. Gdański Uniwersytet Medyczny – sojusz ACE2EU
4. Politechnika Białostocka – sojusz Across
5. Politechnika Gdańska – sojusz ENHANCE
6. Politechnika Koszalińska – sojusz EU4Dual
7. Politechnika Krakowska – sojusz STARS EU
8. Politechnika Łódzka – sojusz ECIU
9. Politechnika Opolska – sojusz KreatiEU
10. Politechnika Poznańska – sojusz EUNICE (lider)
11. Politechnika Śląska – sojusz EURECA-PRO
12. Politechnika Warszawska – sojusz ENHANCE
13. Politechnika Wrocławska – sojusz Unite!
14. Polsko-Japońska Akademia Technik Komputerowych – sojusz EUonAIR
15. Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie – sojusz UNGreen
16. Szkoła Główna Handlowa w Warszawie – sojusz CIVICA
17. Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach – sojusz BAUHAUS4EU
18. Uniwersytet Gdański – sojusz SEA-EU
19. Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu – sojusz EPICUR
20. Uniwersytet Jagielloński – sojusz UNA Europa
21. Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie – sojusz COLOURS
22. Uniwersytet Łódzki – sojusz UNIC
23. Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu – sojusz YUFE
24. Uniwersytet Opolski – sojusz FORTHEM
25. Uniwersytet Przyrodniczy we Wrocławiu – sojusz EU Green
26. Uniwersytet SWPS – sojusz ERUA
27. Uniwersytet Śląski w Katowicach – sojusz T4E (Transform4Europe)
28. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie – sojusz CHALLENGE.EU
29. Uniwersytet Warszawski – sojusz 4EU+
30. Uniwersytet Wrocławski – sojusz Arqus
31. Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania z siedzibą w Rzeszowie – sojusz SUNRISE
32. Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie – sojusz EUNICoast

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Projekt Studenckie Prawa - Jasna Sprawa finansowany jest ze środków
Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Parlament Studentów
Rzeczypospolitej Polskiej